

Richtlijn cannabisbehandeling bij jongeren en jongvolwassenen

Vroeger werd altijd verondersteld dat verslaving alleen bij volwassenen voorkomt. Nu blijkt echter al enige tijd, dat jongeren en jongvolwassenen afhankelijk kunnen zijn van alcohol, drugs, gokken of internet en dat ze professionele hulp nodig hebben om deze afhankelijkheid te doorbreken. Jongeren melden zich doorgaans niet snel wegens problemen met drank en drugs bij de verslavingszorg. Als dat wel gebeurt dan gaan meer jongeren en jongvolwassenen uiteindelijk in behandeling voor problemen met cannabisgebruik dan voor drinken. Reeds in 2006 heeft Resultaten Scoren op verzoek van het ministerie van VWS het initiatief genomen om een cannabisprotocol voor de (ambulante) behandeling van cannabisafhankelijke jongeren te ontwerpen.

Rationale

Het behandelprotocol is gebaseerd op twee bestaande interventies, te weten de Leefstijltraining 1 en 2 voor volwassenen (De Wildt, 2001) en de Cannabis Youth Treatment Series (Sampl & Kadden, 2001). Centraal bij beide behandelingen staat het veranderen van zogenaamde inadequate copingstrategieën en disfunctionele cognities door middel van cognitieve gedragstherapeutische technieken die motivatie, zelfcontrole, terugvalpreventie etc. bij jonge cliënten positief moeten beïnvloeden. Aanvullend zijn cognitieve gedragstherapeutische methoden uit de jeugdggz toegevoegd zoals omgaan met somberheid, boosheid en frustratie.

Door de opzet van dit protocol is een interventie ontstaan die op maat en flexibel toegepast kan worden. De behandeling is zo kort of zo lang als nodig is en voor de individuele cliënt kunnen interventies in de meest passende vorm en volgorde aan bod komen. Zo sluit elke sessie aan bij het niveau, interesse en behoefte van de jonge cliënt waardoor commitment c.q. therapietrouw groot is en de kans op uitval zoveel mogelijk verkleind wordt.

Onderliggend model is het fasen voor gedragsverandering-model van Prochaska en DiClemente (1998). Gedragsverandering doorloopt een aantal fasen en is afhankelijk van

de fase waarin de cliënt zich bevindt. Voor ieder stadium van gedragsverandering (voorbekoning, overpeinzing, besluit tot verandering, uitvoering, consolidatie en terugval) beschrijft dit protocol een bijbehorende behandelfase met passende interventie.

Doelen, setting en indicatiecriteria van het cannabisprotocol

Doel van de behandeling volgens dit protocol is het doorbreken van problematisch cannabisgebruik bij jongeren en jongvolwassenen, hetgeen betekent regulering of beëindiging van het cannabisgebruik en het voorkomen van terugval.

Het protocol wordt toegepast binnen een ambulante setting bij jongeren en jongvolwassenen tussen de 12 en 23 jaar.

Verdere indicatiecriteria zijn:

- voldoen aan de criteria van cannabismisbruik of cannabisafhankelijkheid
- problemen ervaren op een of meer leefgebieden die samenhangen met het cannabisgebruik
- tenminste drie maanden wekelijks cannabis hebben gebruikt

In het behandelprotocol staan ook de belangrijkste contra indicaties genoemd, zoals aanwezigheid (naast cannabisproblematiek) van ernstige psychopathologie, lage intelligentie, medisch-somatische of psychiatrische crisis e.d.

Behandelduur en behandelstelsel

Het behandelprotocol omvat en beschrijft in totaal 21 thema's van 45 minuten verdeeld over 6 behandelfasen. Het aantal sessies wordt bepaald afhankelijk van de hulpbehoefte van cliënten. Meerdere sessies (die wekelijks plaatsvinden) kunnen worden besteed aan 1 thema. Na de fase van actie (daadwerkelijk veranderen van het gebruik), neemt de frequentie van de sessies.

De sessies vinden plaats met de individuele cliënt; de rol die bijv. ouders bij de behandeling hebben is gericht op de randvoorwaarden, d.w.z. het verschaffen van achtergrondinformatie, ondersteuning geven bij het nakomen van afspraken, bekrachtigen van motivatie en gedragsverandering.

Opbouw en werkwijze van het protocol

Het behandelprotocol is opgebouwd uit zes behandelfasen die in beginsel aansluiten op het model van Prochaska en DiClemente.

Wel is ervoor gekozen om de fasen actie, consolidatie en terugval in 1 behandel fase samen te brengen om het flexibele karakter van de behandeling te vergroten. Ook is er een nazorgfase aan toe gevoegd om bij deze doelgroep de consolidatie zo goed mogelijk vast te houden en uitglijdens en terugval zo veel mogelijk te voorkomen.

Het protocol beschrijft op systematische wijze de interventies die per behandel fase toegepast dienen te worden. Bij de behandel fase van motivering (fase van gedragsverandering = overweging) worden voordelen- en nadelenbalans als interventie ingebracht, evenals voorlichting over hoe het gebruik te veranderen en aandacht voor dagbesteding en toekomstbeeld. In de daaropvolgende fase van voorbereiding en besluit worden sessies/interventies besteed aan herkennen van blotsignalen en blowpatronen en het formuleren van behandel doelen (stoppen of verminderen).

Richtlijn voor het werken met de behandel fasen zijn o.a.:

- fase van gedragsverandering waarin cliënt zich bevindt bepaalt de behandel fase
- tussen de behandel fasen kan worden geschakeld, waarbij als leidraad geldt het proces van gedragsverandering van de cliënt
- binnen de sessies kunnen onderdelen worden overgeslagen als ze niet relevant zijn voor de cliënt
- het behandeltraject kan vroegtijdig worden afgebroken als blijkt dat de cliënt of geen probleemherkenning heeft (fase een) of niet gemotiveerd raakt voor verandering (fase twee)

Per behandel fase wordt een aantal mogelijkheden benoemd waarop de behandelaar kan beslissen hoe hij de sessies inzet of wat het vervolg is. Hij of zij bepaalt zelf de richting op grond van eigen deskundigheid, naast de hulpvraag en niveau van de cliënt.

Het cannabisprotocol beschrijft ook een reeks van ca. 20 onderwerpen en principes die een belangrijke rol spelen in het behandelproces en de behandelrelatie, zoals “cliënt is leidend”, opbouwen van een werkrelatie, betrokkenheid van “belangrijke anderen”, huiswerk en afspraken, stoppen of minderen als behandel doel, onder invloed op een afspraak komen, voortijdig beëindigen van de behandeling etc. etc.

Achtergronden van het cannabisprotocol

Het behandelprotocol¹ bevat speciaal voor de behandelaar een nuttige samenvatting van de voornaamste theoretische achtergronden van de toegepaste benadering en interventies. Zo is er uitleg over fasen en kenmerken van (cannabis)gebruik, principes van leren en conditioneren, motiverende gespreksvoering, cognitieve gedragstherapie e.d.

Naast het behandelprotocol voor de behandelaar is ook een werkboek² voor de cliënt geschreven (“Verander je cannabisgebruik”). Dit handzame boekje beschrijft, geheel in lijn met de principes van het protocol, op een gedragsmatige manier ca. 20 thema’s die in veel gevallen nauw samenhangen met problematisch cannabisgebruik.

MEER INFORMATIE

Deze publicatie, voorzien van een samenvatting en overzicht van de geraadpleegde literatuur, is te bestellen tegen kostprijs of (gratis) te downloaden via www.ggz-nederland.nl

Het werkboekje voor de cliënt is alleen tegen betaling te verkrijgen.

De uitgave, voorzien van referenties, tabellen en vier bijlagen, is te downloaden op de website van GGZ Nederland, www.ggz-nederland.nl beleid in de ggz > publicaties Resultaten Scoren (onder het kopje Verslavingszorg).

¹) Ivens, Y (2008) Cannabisbehandeling bij jongeren en jongvolwassenen, richtlijn en protocol voor de behandelaar.

Amersfoort: Project Resultaten Scoren GGZ Nederland

²) Ivens, Y (2008) Verander je cannabisgebruik, werkboek voor cliënten.

Amersfoort, Project Resultaten Scoren GGZ Nederland